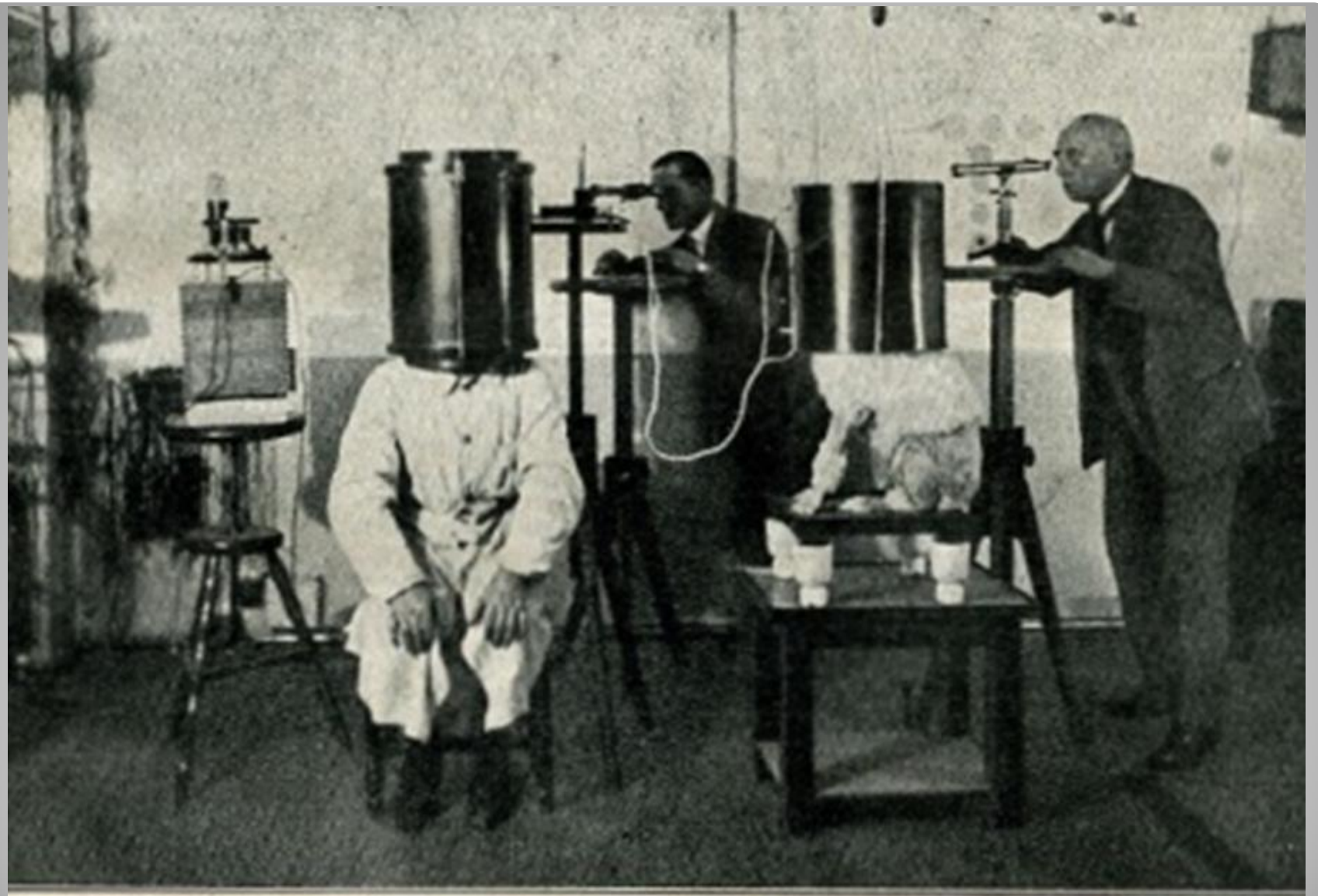


**Filozofski fakultet  
Odsjek-psihologija**

# **Etički problemi istraživanja**

**Profesorica: Milena Lipovina-Božović  
Student: Aneta Simović**

**Nikšić, februar 2020. god.**



- Filozofska disciplina koja istražuje porijeklo, motive, norme i svrhu moralnog djelovanja i prosuđivanja.
- Od grčke riječi *ethos*-običaj, navika, moral
- Etika u praksi definiše i objašnjava norme pravilnog ponašanja u svakodnevnom životu i određuje pravilno postupanje u određenim profesijama

## **Etika**

- univerzalni princip
- u okviru preporučenog etičkog ponašanja, predviđao i uspostavljanje povjerljivosti u odnosima između ljekara i pacijenta



*“Primum non nocere”*  
**First, do no harm!**  
- Hippocrates



**Eksperiment sa malim Albertom**



**“Čudovišna studija”**

- Širenjem interesa naučne psihologije narastaju potrebe za bavljenjem etičkim pitanjima u istraživanjima.
- Kodeksi
- Zadaci istraživača:
  - \*istraživanje sprovesti u skladu sa vladajućim standardima
  - \*ne činiti ništa nažao ispitinacima
  - \*tačno izvijestiti o rezultatima
  - \*preuzeti odgovornost za sve vrste posljedica njegovih istraživanja
  - \*znati i pritom biti svjestan svih navedenih etičkih pravila

# HRVATSKA PSIHOLOŠKA KOMORA

Na temelju članka 12. Statuta Hrvatske psihološke komore, Zagreb, Mlinarska 38, Skupština Komore je na svojoj 4. sjednici održanoj dana 3. srpnja 2004. godine donijela

## KODEKS ETIKE PSIHOLOŠKE DJELATNOSTI

### I. OPĆE ODREDBE

#### Članak 1.

- (1) Etički kodeks psihologa (u nastavku teksta: Kodeks) sadrži zajednički sustav vrijednosti kojih su se psiholozi obvezni pridržavati u svom stručnom radu.
- (2) U svom području interesa i djelovanja psiholog će prihvaćati objašnjenja o psihičkom funkcioniranju koja su temeljena na valjanim i provjerljivim znanstvenim spoznajama. Tako stečene i usvojene spoznaje on primjenjuje u različitim profesionalnim situacijama i ulogama.
- (3) Psiholog može djelovati kao znanstvenik-istraživač, nastavnik, odgajatelj, dijagnostičar, terapeut, supervizor, savjetnik, sudski vještak i slično.
- (4) Psihologu mora biti cilj širiti valjane spoznaje o čovjeku i njegovom ponašanju i primjenjivati ih s ciljem poboljšanja kvalitete života pojedinca i ljudske zajednice.
- (5) Psiholog mora uvažavati i isticati temeljno značenje slobode istraživanja i izražavanja u znanosti, podučavanju i publiciranju. Ovu slobodu će shvaćati kao temelj znanosti i svekolikog ljudskog napretka.

**\*Etički kodeks Hrvatskog psihološkog društva\***



## *-Osnovna etička načela rada psihologa-*

- *Poštovanje ljudskih prava i dostojanstva osobe*
- *Kompetentnost*
- *Profesionalna i naučna odgovornost*
- *Integritet znanosti i svrhe*

# -Pored temeljnih i praktični etički propisi

## **PRIPREMANJE ISTRAŽIVANJA**

### **1. Planiranje istraživanja**

-rukovode se Kodeksom

-propituje se etička prihvatljivost nactra i preduzimaju odgovarajući koraci kako bi se zaštitila prava i dobrobit ispitanika, drugih osoba i eksp. životinja

-ako je neki problem etički nejasan psiholog raspravlja sa nadležnim tijelima

## **2. Naučna odgovornost**

-istraživači kao i pomoćnici sprovode samo one zadatke za koje su uvježbani i pripremljeni

-konsultuju se sa stručnjacima koji se već bave istraživanom populacijom

-poštovanje već postojećih zakona i načela struke

## **3. Dozvola ustanove za sprovođenje ispitivanja**

# • ODGOVORNOST PREMA ISPITANICIMA

## 1. Saglasnost ispitanika

\* pružanje odgovarajućeg objašnjenja

\* dobijanje pristanka

\* dobijanje pristanka zakonski nadležne osobe ili ustanove

- Saglasnost podrazumijeva:
  - obaviješteni pristanak (pismeni papir, ime prezime, potpis, podaci o istraživaču,..)
  - razumljiv jezik istraživača
  - obavještavanje o mogućim posljedicama
  - obavještavanje o posljedicama napuštanja učešća
  - pritisak na potencijalne ispitanike nije opravdan
  - povjerljivost podataka o ispitaniku
  - posebna kategorija (duševno poremećeni, mentalno retardirani, mala djeca)

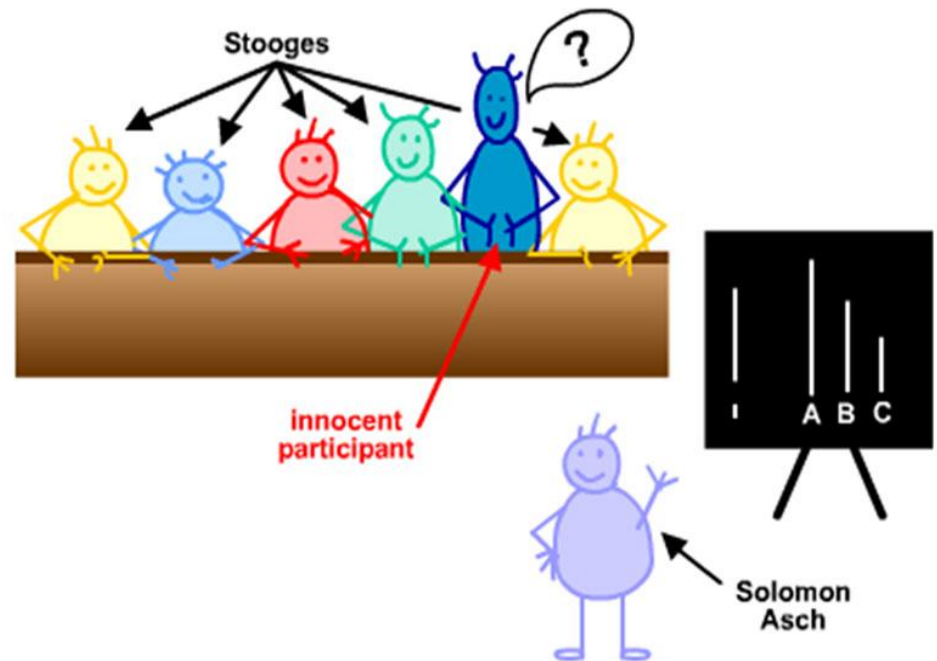
## 2. Informisanje subjekta sa prirodom i ciljem istraživanja

- ispitanici upoznati sa prirodom, ciljem i rezultatom istraživanja
- po završetku ispitivanja dodatna pojašnjenja (ovoga puta sa pravom svrhom istraživanja)

-Achov eksperiment

-pozitivan učinak na ispitanike

-Karlsbergov eksp.





# Carlsberg experiment



# Životinje u eksperimentima



### **3. Korišćenje životinja u istraživanjima**

- etički kodeksi pri postupanju sa životinjama
  - uklanjanje neugodnih podražaja i bolesti još prije istraživanja
  - osim u krajnjem slučaju, izbjegavati eksperimente koji izazivaju bol, stres, deprivaciju
  - pokušaj korišćenja najmanjeg mogućeg broja eksperimentalnih životinja
- \*Rasel i Barč i 3R pravilo (Russell and Barch, 1959) - osnova zaštite oglednih životinja



## • **OBMAŃA U PSIHOLGIJSKOM ISTRAŃIVANJU**

- bez obmane ne bi ni postojala mnoga istraŃivanja
- istraŃivanja koja ukljuĉuju obmanu samo u krajnjem sluĉaju kada drugaĉije ne bi bila izvodljiva
- ispitanike ne treba obmanjivati ukoliko postoji fiziĉki rizik, nelagoda ili neugodni doŃivljaj
- neka istraŃivanja iziskuju prikrivanje samo dijela informacija, dok neka zahtijevaju potpunu obmanu ispitanika

## **\*Miligramov eksperiment**

- učitelj i učenik
- elektrošokovi za pogrešne odgovore
- 65% išlo do kraja

## **\*Zombardov eksperiment**

- Stanford 1971
- čuvari i zatvorenici
- 24 dobrovoljca
- dodijeljene društvene uloge
- eksperiment prekinut nakon 6 dana



## • **IZVJEŠTAVANJE O ISTRAŽIVANJU**

-pravila koja se poštuju kao i u ostalim fazama

-poštovanje etičkog Kodeksa

-tačno i precizno izvještavanje o rezultatima

-ukoliko ima grešaka bitno ih je ispraviti

-psiholozi preuzimaju zasluge samo ako su sudjelovali aktivno u istraživanju

- pošteno i nepristrasno iznošenje podataka
- u slučaju korišćenja tuđih nalaza navode se izvori, pa nekad i znakovi navoda (u suprotnom istraživanje se tumači kao plagijat)
- nije bitan status autora

## • **RECENZIJE**

-veliki dio posla psihologa je i recenziranje (vrednovanje) tuđih radova

-povjerljivost podataka i autorskog prava istraživača koji ih je iznio

-zabrana zloupotrebe tuđih radova radi sopstvene koristi